

ESEU: PARODIA, ZÂMBET CU STEA ÎN FRUNTE

Prefixul „*para*”, din limba greacă, are două sensuri: „*față de*” sau „*dimpotrivă*” și „*alături de*”. Primul sens indică opoziția, contrastul, iar al doilea, o vecinătate prietenoasă, respectuoasă, chiar intimitate. Indubitabil, parodia este legată de al doilea sens. „*Odie*”, tot în limba greacă, înseamnă „*cântec*”. Parodia este, deci, în esență, o lucrare „*pe lângă cântec*” și, am adăuga noi, în spiritul limbii române, „*cu cântec*”. Este, cu alte cuvinte, caricatura generoasă a unui model literar, asemănătoare cu epigrama, care are aceeași structură cu parodia, dar care pune față în față, doi termeni, unul, nobil, grav, și unul, profan, hazliu, democratic, depreciativ. Epigrama este o parodie semantică.

Specie literară cu vechime în câmpul muncii, parodia a luat „*în colimator*” cele mai serioase creații umane, în special, religioase, iar, mai târziu, culturale și literare, stabilind un echilibru, fragil, ca orice echilibru, între sacru și profan. Unicitatea acestei specii literare constă în faptul că ea se naște ca o replică hazlie dată unei creații umane, deja existente. Nu se poate parodia un copac, un râu, un munte. Intenția parodică este generoasă și, de aici, de ce nu, o reînviere a unei opere uitate într-un cotlon al istoriei. Vechea literatură franceză excelează în parodii care au rămas celebre și modele universale: parodii la „*Sfânta Scriptură*”, parodii la „*Evangheli*”, la „*Testamente*”, „*Testamentul porcului*”, „*Testamentul măgarului*”, au fost parodiate liturgiile: „*Liturghia bețivilor*”, „*Liturghia jucătorilor*”, au fost parodiate „*Tatăl nostru*”, „*Ave, Maria*”, imnuri bisericești, litanii, psalmi.

Referitor la valoarea artistică a parodiei, s-au emis idei defăimătoare, chiar agresive. E adevărat că literatura lumii s-a născut din durere. Tragedia greacă, scrierile religioase, dramele moderne, filosofia absurdului, filosofia angoasei, teoriile inconștientului, ale subconștientului, ale nimicului, ale iraționalului sunt fructele fricii de invizibil, de necunoscut, de misterios, de neînțeles, care au sădit în sufletul omenesc durere, neliniște și derută. De două mii de ani, literatura lumii a plâns cu lacrimi adevărate, nu de crocodil. Privită cu un ochi detașat, literatura lumii pare o îndeletnicire patologică, un adevărat balamuc. O spun scriitorii consacrați: „*abuz*”, după Valéry, „*violare*”, după J. Cohen, „*scandal*”, după R. Barthes, „*anomalie*”, după Ț. Todorov, „*nebunie*”, după Aragon, „*deviație*”, după L. Spitzer, „*subversiune*”, după J. Peytard, „*infracțiune*”. după M. Thiry. De aici, impresia că poeții sunt nebuni, nevrotici, barbari, spirite neliniștite, iar literatura este o mare „*anormalitate*”, o abatere de la normă, de la banal, de la firesc.

Literatura, și arta, în general, începe odată cu „*abaterea*”, cu surpriza, cu noutatea, cu exagerarea. Toate aceste „*manevre*” tehnice întrerup regularitatea gândirii practice, ancorate în cursul firesc al realității, care are ca scop supraviețuirea. Teama de necunoscut, de imensitatea spațială și

temporală, înspăimântă ființa umană, chircește psihicul și naște durere. Dacă, la început, frica era naturală, mai târziu, stăpânitorii de toate rangurile, zei, magi, regi, împărați și toate creaturile hidoase ale tărâmului celuilalt, zmei, căpcăuni, zgripturoaice, ghionoaie, dragoni, balauri, draci, duhuri, fantome, strigoi, mume ale pădurii, au folosit această frică pentru a-i subjuga pe cei nevoiași. Așa se întâmplă și în vremurile noastre, cu asupra de premeditare, planificat. Așadar, toată literatura lumii a fost și este o mare lecție a durerii. Există teorii care afirmă că o operă nu e literatură dacă nu vorbește despre durere, conflicte, lupte, bătălii, răzcoale, revolte, răz bunări, sacrificii umane. De aici s-a acreditat ideea că durerea e mai importantă decât bucuria, că plânsul e mai important decât râsul, că lacrima e mai importantă și „mai umană” decât zâmbetul. Ca o contrapondere la „solemnitatea” trăirilor serioase, s-au născut comicul și umorul, cu toate speciile sale, sub genericul „*hazului de necaz*”, întregind structura umană. Cine nu a simțit caratele comicul și ale umorului, nu s-a născut cu adevărat. A rămas „*Jumătate-de-om-călare-pe-jumătate-de-iepure-șchiop*”. Teoria că durerea înseamnă valoare, iar bucuria înseamnă nonvaloare este, de departe, subversivă. De asemenea, ideea că literatura este lipsită de scop, că trăiește numai în sine și pentru sine, ni se pare la fel de neserioasă și chiar dăunătoare pentru sănătatea minții ucenicite la școala rațiunii.

Dincolo de principii, de genuri și specii, toate creațiile omenești au un scop educativ, sunt adevărate lecții de viață care lasă în urma lor învățăminte. Basmele ne introduc într-o lume ireală, prin formule inițiale și ne scot din lumea visării, cu formule finale, să putem deosebi închipuirea de realitate. Proverbele românești sunt adevărate enciclopedii ale înțelepciunii, ghicitorile românești sunt cronici ale istețimii metaforice, greu de egalat. Dictonul latin „*ridendo castigat mores*” își afirmă explicit intenția didactică, educativă. Dacă râsul îndreaptă moravuri, cu atât mai mult o face durerea. Durerea și bucuria, plânsul și râsul, lacrima și zâmbetul sunt aversul și reversul conștiinței omenești. Cine rămâne la una din laturile medaliei psihice este, spre nefericirea lui, un om neîmplinit.

Prof. Janet Nică